

הקיסרים היוליו-קלאודיים

טיבריוס

טיבריוס היה בנה של ליוויה מנישואיה לטיבריוס קלאודיוס נירו. הוא אומץ ע"י אוגוסטוס כבנו לאחר שזה נשא את ליוויה לאישה בעיקבות גירושה מטיבריוס קלאודיוס.

תכניותיו של אוגוסטוס לגבי המשך השלטון אחריו, לפני הפיכתו של טיבריוס ליורש המיועד, היו ממוקדות תחילה בשני נכדיו, גאיוס ולוקיוס, בניה של בתו יוליה מנישואיה לאגריפה, שאותם הוא אימץ כבניו ואף דאג לחינוכם ולהכשרתם לתפקיד המיועד להם.

תכניתו של אוגוסטוס לגבי גאיוס התבהרה בשנת 5 לפנה"ס כאשר הוא קיבל את הקונסולט בפעם השתים-עשרה כדי להציג את גאיוס בפני הסנאט והעם עם הגיעו לבגרות. אבל גאיוס מת בעקבות פציעה שנפצע במהלך קרבות בחזית הארמנית. אחיו הצעיר של גאיוס, לוקיוס, נתמנה לתפקיד פיקוד במערב ויצא לספרד, אך מת בדרך.

מותם של שני בניה של יוליה שיבש את תכניותיו המקוריות של אוגוסטוס לגבי המשך השלטון אחריו. כאלטרנטיבה הוא אימץ את טיבריוס לבן ובכך הצביע עליו כיורשו המיועד. איום מסוים על מעמדו של טיבריוס נבע מצד אגריפה פוסטומוס, בן נוסף שיוליה ילדה לאגריפה לאחר מותו ואשר גם הוא אומץ ע"י אוגוסטוס כבן. האיום הזה הוסר בשנת 7 לסה"נ לאחר שאימוצו של אגריפה פוסטומוס ע"י אוגוסטוס בוטל והוא הוגלה לסורנטום ולאחר מכן לאי פלנסיה. ע"פ הגירסה המקובלת, התנהגותו של אגריפה פוסטומוס הייתה בעייתית ואוגוסטוס הגיע למסקנה שטובת המדינה מחייבת את הרחקתו מרומא. בסופו של דבר הוא נרצח באי פלנסיה עם עלייתו של טיבריוס לשלטון. בעקבות סימונו כיורש המיועד, נשלח טיבריוס כמפקד במעמד מיוחד ("אימפריום פרו-קונסולרי") לחזית הצפונית. בתפקיד זה הוא זכה להישגים מרשימים, ביניהם דיכוי המרידות בפאנוניה ובאיליריקום, ולאחר מכן שיקום המצב בחזית הגרמנית אשר בה סבל השלטון הרומאי מקשיים שנוצרו בעקבות אסון התבוסה הצורבת של המצביא הרומאי וארוס בשנת 9 לסה"נ. הישגים אלו תרמו לביסוס מעמדו של טיבריוס כיורש המיועד.

ע"פ סוויטוניוס ('חיי אוגוסטוס' 101), אוגוסטוס הפקיד בידי הבתולות הווסטאליות ארבע מגילות אשר היו אמורות להפתח בפני הסנאט לאחר מותו. הראשונה שבהן הייתה צוואתו הפרטית שבה הוא מינה את טיבריוס ליורשו העיקרי וכמו כן את אשתו ליוויה. טיבריוס קיבל בצוואה זו שני שלישי מרכושו של אוגוסטוס וליוויה את השליש הנותר.

ע"פ תיאורו של סקלארד¹, טיבריוס הוכיח את עצמו כממשיך נאמן של אוגוסטוס כבר בנקודת ההתחלה בכך שלא הפגין נכונות מלאה לקבל על עצמו את סמכויות השלטון במלואן ובכך נהג כמו

אוגוסט 27 לפנה"ס אשר גם הוא הפגין היסוס מסוים לפני שקיבל לידי את סמכויות השלטון.

כפי שסקלארד ממשיך ומציין², התנהלותו של המנהל האזרחי בתקופה המוקדמת של שלטונו של טיבריוס הייתה מצוינת ע"פ כל הדעות. לדיעה זו מצטרף גם טאקיטוס ('ספר השנים', ו', 6) אשר דעתו הכללית לגבי טיבריוס הייתה דווקא שלילית ביותר. קביעה זו לגבי שנות שלטונו המוקדמות של טיבריוס מתייחסת לתחומים רבים ושונים, ביניהם העבודה עם הסנאט, חופש היוכוח, מינוי אנשים לתפקידים ע"פ כישורים, חקיקת חוקים ויישומם ועוד תחומים אחרים של ההתנהלות השלטונית.

באופן ספציפי, התנהלותו של טיבריוס ביחסיו עם הסנאט נבעה מתוך נסיון אמיתי ומודע להמשיך את דרכו של אוגוסטוס. כלומר, ההתנהלות כלפי הסנאט נעשתה מתוך נסיון לקיים איתו שיתוף פעולה ואפילו להרחיב את סמכויות הניהול שלו. טיבריוס השתתף בפגישות של הסנאט, התייעץ איתו גם בעניינים שהיה יכול להסדיר בכוחות עצמו, לקח חלק בויכוחים כמו סנאטור מן השורה, תוך כיבוד חופש הדיון, ואף הפגין כבוד כלפי הקונסולים בכך שהיה קם בנוכחותם.

אבל, כפי שמציין סקלארד, השמירה על שיווי המשקל ביחסי הכוחות בין הסנאט לבין טיבריוס התגלתה בסופו של דבר כקשה מידי לשני הצדדים. אמנם, בתחומים מסויימים סמכויות הסנאט התרחבו. כך, למשל, סמכויות הבחירה של אנשים לתפקידים הועברו לידי הסנאט בשנת 14. אבל, בהתפתחות מאוחרת יותר בזמן שלטונו של טיבריוס, נוצרה מציאות שבה בחירות מסוג זה היו מוכתבות מראש מאחר והסמכות להמליץ על אנשים לתפקידים במערכת השלטונית הייתה בידי של טיבריוס. וכך, מועמדים שקיבלו את המלצתו נבחרו (ע"י הסנאט) באופן אוטומטי.

במה שקשור לתפקידו השיפוטי, חלה התרחבות בסמכויותיו של הסנאט, והוא הפך בהדרגה לסמכות השיפוטית העליונה בעניינים הקשורים לנאמנות לשלטון ובמקרים של פשיעה ע"י בני המעמדות העליונים. טיבריוס נהג להתייעץ בסנאט לעיתים קרובות בנושאים שונים, כמו למשל, בעניינים דתיים ואפילו בעניינים שלא היו בתחום סמכותו של הסנאט (למשל, פיטורי חיילים), ובכך המשיך את דרכו של אוגוסטוס.

אחד האספקטים השליליים ביותר בתחום זה, ע"פ טאקיטוס ואחרים, הייתה העלייה במספר המקרים של משפטי בגידה. אך כפי שטוען סקלארד³, אפשר לציין בבטחון שלפחות עד שנת 26 טיבריוס נטה להפגין שיקול דעת סביר ומתינות בתחום זה.

בעניינים הנוגעים לשליטה באימפריה וניהול הפרובינציות נשאר טיבריוס נאמן לגישתו הכללית של אוגוסטוס בכך שהשתדל לשמור על יציבות ועשה רק את אותם שינויים שהתחייבו מתוך שיקולי בטחון. השינויים העיקריים בעניינים הקשורים לפרובינציות נעשו במזרח שבו אזורים מסויימים (למשל, קיליקיה), שנהנו ממעמד של מדינת חסות בעלת עצמאות מסויימת, סופחו לאימפריה במעמד של פרובינציה המנוהלת ע"י נציב רומאי. ברוח דומה, השיג ויטליוס, הנציב הרומאי בסוריה,

תקציר זה כפוף לתקנון אתר Grade.co.il ויחולו עליו התנאים הכתובים שם. העושה שימוש במסמך, לרבות קריאתו, מקבל על עצמו ללא סייגים את כל התנאים הקבועים בתקנון. מעבר לכך, אין להעתיק, לשכפל, לשנות, להפיץ, לפרסם, לשדר, להציג בפומבי, להעמיד לרשות הציבור, למסור או למכור לצד שלישי או לעשות שימוש מסחרי כלשהו במסמך זה ו/או כל חלק ממנו.